

ДОКУМЕНТ ЗА ИНФОРМИРАЊЕ НА ПОЛИТИКИ

Унапредување на Програмата за скрининг на рак на грлото на матката преку вклучување на матичните лекари – специјалисти по семејна медицина

Контекст и значење на интервенцијата

Ракот на грлото на матката претставува значаен јавно-здравствен предизвик во Северна Македонија. Ефикасен организиран скрининг е клучен за рано откривање на преканцерозни лезии и спречување на инвазивна болест. Моменталниот модел на скрининг главно се потпира на гинеколозите, но недоволниот број на матични гинеколози во одредени региони води кон ниска опфатеност со ПАП-тест. Иако во последните години се забележува пораст во опфатот на жени, сепак постои нееднаков пристап до скринингот кај жените во руралните средини, ромските заедници и во другите средини каде што нема матични гинеколози. Оваа состојба укажува на итна потреба од проширување на овој модел преку вклучување на матичните лекари – специјалисти по семејна медицина во спроведувањето на скринингот на ракот на грлото на матката. Вклучувањето на матичните лекари, специјалисти по семејна медицина, може да ја зголеми достапноста и опфатеноста со скринингот, особено во руралните средини и општините каде што нема матични гинеколози.

Клучни причини за вклучување на матичните лекари

- Стручен кадар и претходна обука: Специјалистите по семејна медицина веќе се обучени за земање на ПАП-брис (дел од нивната специјализација), што може да се надгради со дополнителна обука за обновување на практичните вештини и толкување на ПАП-результатите на ЈЗУ Клиника за гинекологија и акушерство.
- Широка мрежа и доверба: Присутни се во сите средини, вклучително и во руралните и тешко достапни места; воедно пациентите имаат високо ниво на доверба во матичните лекари. Поради тоа тие претставуваат недоволно искористен потенцијал за унапредување на скрининг-програмата.
- Постојан контакт со целната популација на жени за скринингот: Матичните лекари покриваат голем број пациенти, вклучително и девојки и жени во целната возрасна група (21–59 години), со кои се во постојан контакт поради различни здравствени проблеми.

- Можност за здравствена едукација и намалување на стигмата: Матичните лекари можат ефикасно да вршат едукација за значењето на редовните прегледи и да ги охрабрат жените да направат ПАП-тест или ХПВ-тест. Притоа, можат да влијаат за наминување на културолошките бариери и стигмата поврзани со посетата на гинеколог.
- Флексибилност во методите за скрининг: Доколку се имплементира ХПВ-тестот како примарен метод, тоа уште повеќе ќе ја олесни вклученоста на матичните лекари, бидејќине е потребна гинеколошка опрема, ниту посебна просторија. Воедно ХПВ-брисот може да се земе при редовна посета на жената, безпотреба од претходно закажување.

Препораки за Министерството за здравство

1. Измена на законските и подзаконските акти

- Да се изменат соодветните законски и подзаконски акти со цел да им се овозможи на матичните лекари –специјалисти по семејна медицина, да издаваат упати за ПАП-тест/ХПВ-тест, да имаат пристап до електронскиот модул за скрининг на рак на грлото на матката за да внесуваат податоци и да добиваат информации за статусот на пациентките.

2. Вклучување на матичните лекари – специјалисти по семејна медицина во Националната комисија за рак на грлото на матката

- Да се назначат претставници од матичните лекари – специјалисти по семејна медицина, особено од руралните предели, во Националната комисија, со цел нивните ставови, искуства и потреби да бидат земени предвид при планирање на скрининг-програмата.

3. Имплементација на ХПВ-тестот како примарен метод за скрининг

- Да се подготви стратешки план за постепена замена на ПАП-тестот со ХПВ-тест. ХПВ-тестот ќе го унапреди квалитетот на скринингот, ќе овозможи адекватно вклучување на матичните лекари – специјалисти по семејна медицина и ќе го зголеми опфатот на жени со скринингот.

4. Организирање на обуки и континуирана едукација

- Министерството за здравство, заедно со Медицинскиот факултет, Центарот за семејна медицина и ЈЗУ Клиника за гинекологија и акушерство, да организира обуки за матичните лекари – специјалисти по семејна медицина за:обновување на практичните вештините за земање ПАП-брис и толкување на резултатите по системот Бетесда (Bethesda). Правилно земање и толкување на ХПВ-брис.

5. Пакет на услуги и алокација на финансиски средства

- Да се изработи јасен пакет на услуги за скрининг на рак на грлото на матката што ќе ги опфати активностите на матичните лекари – специјалисти по семејна медицина.
- Да се обезбеди дополнителен финансиски надомест за матичните лекари – специјалисти по семејна медицина, согласно со дефинираниот пакет на услуги за скрининг на рак на грлото на матката.

6. Унапредување на здравствената инфраструктурата во примарното здравство

- Да се опремаат гинеколошки ординации во здравствените домови и здравствените станици во руралните населени места, кои по потреба ќе ги користат специјалистите по семејна медицина за земање ПАП-брис.
- Да се обезбедат финансиски и технички ресурси за подготовка на лабораториите во јавните здравствени установи за значителен пораст на примероци за анализа за да се намали времето на чекање на резултатите.

7. Подобрување на соработката на примарно ниво на здравствена заштита

- Да се поттикне формална и неформална соработка помеѓу матичните лекари – специјалисти по семејна медицина и матичните гинеколози преку воспоставување на заеднички протоколи, упатства и редовни состаноци за размена на искуства и ажурирање на податоци, како за скрининг на рак на грлото на матката така и за севкупното сексуално и репродуктивно здравје на жените.

8. Административно растоварување на матичните лекари

- Да се разгледа можноста за воведување на минимална партиципација или друг соодветен модел со кој ќе се намали големиот прилив на непотребни посети кај матичните лекари, со цел лекарите да имаат доволно време за скрининг, здравствена едукација и за превентивна здравствена заштита.

Потреби и предуслови за ефективно вклучување

Препораките до Министерството за здравство се засноваат на можностите, потребите и на предизвиците идентификувани од страна на докторите специјалисти по семејна медицина ^[1].

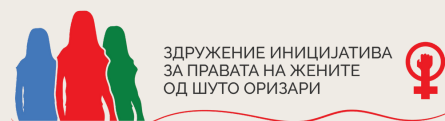
- Обнова и унапредување на знаењата: Потребна е обука за обновување на практичните вештини за земање ПАП-брис како и за толкување на резултатите според системот Бетесда, поради фактот што по завршената специјализација поголем дел од докторите немале можност во својата работа да практикуваат земање на ПАП-брис. Доколку се воведат ХПВ-брисот како скрининг-метод, обуката ќе биде многу пократка и поедноставна.
- Инфраструктура: Доколку се продолжи да се користи ПАП-тестот, потребна е набавка на соодветна опрема во ординациите. Доколку се воведат ХПВ-тестот, нема потреба од дополнителна опрема во ординациите на матичните лекари.
- Легислатива и административен пристап: Матичните лекари немаат пристап до електронскиот модул за скрининг на рак на грлото на матката, ниту можат да евидентираат услуги за земен ПАП-брис/ХПВ-брис, ниту можат да издаваат упати за ПАП-тест/ХПВ-тест до лабораториите.

- Финансиска стимулација: Вклучувањето на услуги поврзани со скринингот претставуваат дополнителни здравствени услуги за матичните лекари за кои е неопходен соодветен финансиски надомест.
- Постојна преоптовареност на матичните лекари: Матичните лекари се преоптоварени со прегледи и административни задачи, што може да доведе до отпор за прифаќање на дополнителни здравствени услуги поврзани со скринингот.
- Недоволна комуникација и координација: На целата територија на државата се бележи недостиг од соодветна координација и комуникација помеѓу различните здравствени установи на примарно ниво, како и на различните нивоа на здравствена заштита. Поради тоа отсуства и координиран холистички пристап во превентивната здравствена заштита за женското сексуално и репродуктивно здравје.

^[1] Можностите, потребите и предизвиците беа идентификувани од страна на матичните лекари-специјалисти по семејна медицина на еднодневна консултативна работилница, модерирана од Проф. Д-р Катарина Ставриќ. Работилницата е спроведена во рамки на проектот „Унапредени здравствени права на девојките, жените и ранливите групи“, кој е поддржан од Швајцарската агенција за развој преку програмата Цивика Мобилитас. Проектот го спроведуваат партнерските организации: ХЕРА – Асоцијација за здравствена едукација и истражување, Здружение за еманципација, солидарност и еднаквост на жените – ЕСЕ, Здружение за поддршка на луѓето што живеат со ХИВ – ЗАЕДНО ПОСИЛНИ, Здружение Иницијатива за правата на жените од Шуто Оризари.

ЗАЕДНО
ПОСИЛНИ

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Содржината на овој документ е единствена одговорност на ХЕРА – Асоцијација за здравствена едукација и истражување, Здружение за еманципација, солидарност и еднаквост на жените – ЕСЕ, Здружение за поддршка на луѓето што живеат со ХИВ – ЗАЕДНО ПОСИЛНИ и Здружение Иницијатива за правата на жените од Шуто Оризари и на ниту еден начин не може да се смета дека ги одразува гледиштата на владата на Швајцарија, Цивика Мобилитас, или организациите што ја спроведуваат.